

Gertaeren arrantzan

EUSKAL BALEZALEEN TRISKANTZA

GOGOAN ekoiztetxeak eta SUHAR arkeologiak elkarlanean aurkezten duten proiektua. Duela 400 urte Islandian erail zituzten 32 euskal bale arrantzaleen historiaren oroitzapena eta zabalkundearen jorrazten ditu.

Dokumentala ikusgai:

Maiatzak 23: Deba. 19:00etan, Kultur Etxean.

Maiatzak 25: Mutriku. 19:00etan, Kultur Etxean.

Maiatzak 26: Zumaia. 19:00etan, Kultur Etxean.

Maiatzak 27: Beasain. 19:00etan, Usurbe Antzokian.

Ekainak 7: Donostia. 19:00etan, San Telmo Museoa.

Gaizka Izagirre

@Gaizka_Izagirre

1615eko udan, Agirreko Pedro, Telleriko Esteban eta Villafrancako Martinen agindupean, hiru euskal baleontzi Islandiako kostan lehorreratu ziren. Martin zen, 27 urterekin, kapitain gazteena eta ahoberoena. Ezagunak ziren bere ausardia eta ehizarako trebezia ere. Buelako bidaiari ekitera zihoazela, itsaso zakarrak euskal baleontziak hondoratu zituen. Uda bitartean ehiza oparoak bertako nekazari eta abeltzainekin hartueman ona ahalbidetu zuen arren, udazkenak hotza ekarri zuen. Hotzak gosea eta goseak bertakoekin liskarrak: elkartruketa egitetik elkarri lapurtzera pasa ziren marinel eta artzainak, eta negua iritsi baino lehen abentura tragedia bihurtu zen.

Euskal balezaleen triskantza duela ia lauhun urte jazo zen hilketa ikertzea helburu duen dokumentala da. Txuri eta beltzik gabeko istorio bat, zuria esateko hamaika hitz dituen herrian. Nortzuk ziren baleazale haiek? Non daude hondoraturik haien ontziak? Nola bizi izan zituzten azken egunak erasotzaileen-gandik ihesi? Euren azken ibilbidea bereziki, datu historikoak aztertuz eta

ontzien bilaketarako urpeko miaketan bidez, galdera horiei erantzuna ematen saiatuko dira.

Dokumentalak elkarrekin korapilatuko diren bi hari jarraituko ditu: batetik, historian murgilduko diren ikertzaileen bilaketaren historia. Ander Arrese eta Beñat Iturrioz arkeologoak, eta Eñaut Tolosa dokumentalgilea, Islandiara abiatuko dira euskal balezaleen aztarnen bila. Bertan, bale arrantzaleek hil aurreko azken egunetan egin zuten bidea jarraitu, urperatutako ontziak bilatu, balezaleen aztarna arkeologikoak topatzen saiatu, dokumentuak miatu eta bertako adituekin elkarriketak izango dituzte: arrantzaleak, arkeologoak, hizkuntzalariak, etnografoak, urpekariak.

Bestetik, gertaera historikoaren narrazioa marrazki bizidun-animazio bidez irudikatu dute.

Pertsonaia historikoak

Villafancako Martin, kapitaina. Donostiarra zen. Beste kapitain bat ordezkatzeko izendatu zuten eta horregatik ez zuen eskifaiaren onespenez. Ausarta eta ar-

poiarekin oso trebea omen zen. Zorigaitoko udazken horren atarian, 1615eko irailaren 19an, Jon Grimsson Árneseko apaizarekin tratu baten bueltan eztabaida izan zuen eta lepotik zintzilikatuko zuela mehatxu egin zion Martinek. Zentzutek diote gertaera horrek piztu zuela euskaldunen kontrako ehiza.

Ari Magnusson, sheriffa. Familia onekoa. Berak eman zien euskaldunei islandiar uretan ehiza egiteko baimena eta bera izan zen heriotzara zigortu eta haiek harrapatzeko tropa antolatu zuena. Beharbada arrantza egiteko baime-na eman izana ezkutatzeko asmoz.

Jon "Laerdi" Gudmunsson, pentasalari autodidakta eta aztia. Jazotakoaren narraztaile fidagarriena. Berak egin zuen gertaeren irakurketa kritikoa bere herrikideen portaera ankerra dudana jarritz.

Peter, pilotua. Martinen itsasontzian agintean bigarrena, ez zen bere kapitainaz fio. Jon Laerdi eta Peter lagun on izatera iritsi ziren, komunikazio oso oinarritzeko baten bidez. Bidaiak amaiera tragikoa izango zuela asmatu zuen. ■